

בעניין שבין: 1. "במקום" – מתכננים למען זכויות תכנון, עמותה רשומה
2. האגודה לזכויות האזרח בישראל

ע"י ב"כ עוה"ד נסראת דקואר ו/או דן יקיר ו/או דנה אלכסנדר ו/או אבנר פינצ'וק ו/או מיכל פינצ'וק ו/או עאוני בנא ו/או לילה מרגלית ו/או לימור יהודה ו/או אשרת מימון ו/או עודד פלר ו/או טלי מר שלו ו/או גיל גן-מור ו/או נסרין עליאן ו/או ראוייה אבו-רביעה

ת"ד 34510, ירושלים 91000

טל': 02-6521218; פקס': 02-6521219

להלן: "העותרים"

- נ ג ד -

1. המינהל האזרחי בגדה המערבית

2. מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית

3. משרד הביטחון

כולם ע"י פרקליטות מחוז ירושלים-אזרחי
משרד המשפטים

רח' מח"ל 7, ת.ד. 49333, ירושלים 91493

טל': 02-5419512; פקס': 02-5419582

להלן: "המשיבים"

עתירה מינהלית

בית המשפט הנכבד מתבקש להורות למשיבים למסור לעותרים את הנתונים הבאים, שגילויים התבקש בהתאם להוראות חוק חופש המידע, התשנ"ח-1998 (להלן: "החוק"):

א) ההיקף הכולל (בדונם) של אדמות המוגדרות כאדמות מדינה, כהגדרתן בצו בדבר רכוש ממשלתי (יהודה והשומרון) (מס' 59), תשכ"ז-1967 – לגבי הגדה המערבית כולה ובנפרד לגבי שטח C שבאחריות מינהלית ישראלית.

ב) ההיקף הכולל (בדונם) של אדמות מדינה שהוכרזו כרכוש ממשלתי בתקופת השלטון הישראלי באזור – לגבי הגדה המערבית כולה ובנפרד לגבי שטח C.

ג) ההיקף הכולל (בדונם) של אדמות מדינה שהוגדרו לפי סעיף 1(3) לצו בדבר רכוש ממשלתי, דהיינו: "רכוש שבעליו ביקש מאת הממונה לנהל אותו והממונה קיבל עליו את ניהולו" – לגבי הגדה המערבית כולה ובנפרד לגבי שטח C.

ד) מתוך אדמות המדינה בשטח C, ההיקף הכולל (בדונם) אשר הוקצו על ידי הממונה על הרכוש הממשלתי והנטוש במינהל האזרחי לשימוש של גורמים ישראלים. זאת תוך פירוט היקף

ההקצאות לרשויות הביטחון הישראליות מצד אחד ולגורמים ישראליים אזרחיים – לרבות חברות ישראליות והסתדרות הציונית העולמית – מצד שני.

ה) מתוך אדמות המדינה בשטח C, ההיקף הכולל (בדונם) אשר הוקצו על ידי הממונה על הרכוש הממשלתי והנטוש לשימוש של גורמים פלסטיניים. זאת תוך פירוט היקף ההקצאות לגורמי ממשל פלסטיניים (לרבות הרשות הפלסטינית ורשויות מקומיות פלסטיניות) מצד אחד והיקף ההקצאות לגורמים פלסטיניים אזרחיים אחרים (פרטים, חברות וכדומה) מצד שני.

ו) מתוך אדמות המדינה בשטח C, ההיקף הכולל (בדונם) של אדמות המדינה הנכללות בתחומי השיפוט של המועצות המקומיות (כולל עיריות), כהגדרתן בצו בדבר ניהול מועצות מקומיות (יהודה והשומרון) (מס' 892) התשמ"א-1981, וכן ההיקף הכולל (בדונם) של אדמות המדינה הנכללות בתחומי השיפוט של המועצות האזוריות, כהגדרתן בצו בדבר ניהול מועצות אזוריות (יהודה והשומרון) (מס' 783), תשל"ט-1979.

ז) מתוך אדמות המדינה בשטח C, ההיקף הכולל (בדונם) של אדמות המדינה שלא הוקצו לשימוש גורם כלשהו.

ח) הנהלים על פיהם נעשית הקצאה של אדמות מדינה בשטח C.

ט) בעלי התפקיד המוסמכים להמליץ על הקצאה של אדמות מדינה בשטח C ולאשרה.

הצדדים

העותרים

1. העותרת מס' 1 הינה עמותת "במקום" – מתכננים למען זכויות תכנון" (להלן: "עמותת במקום") שהוקמה ב-1999 על ידי נשות ונשי מקצוע בתחומי התכנון, האדריכלות, מדעי החברה והמשפטים, במטרה לחזק את הקשר בין זכויות אדם למערכות התכנון. העמותה משתמשת בכלים תכנוניים כדי לקדם זכויות אדם בתחום התכנון המרחבי, לרבות בהקצאת משאבי קרקע, הן בתחומי ישראל והן בשטחי הגדה המערבית הנתונים תחת שליטתה מאז 1967.

2. העותרת מס' 2, "האגודה לזכויות האזרח בישראל" (להלן: "האגודה לזכויות האזרח"), הינה עמותה שמטרתה הגנה על זכויות האדם בישראל ובשטחים הכבושים.

המשיבים

3. המשיב 1 "המינהל האזרחי" הינו גוף שהוקם מכוח צו בדבר הקמת המינהל האזרחי (יהודה ושומרון) (מס' 947), התשמ"ב-1981, שתכליתו יצירת מסגרת לפעילות האזרחית באזור במטרה לשרת את תושבי הגדה המערבית ולשפר את רווחתם.

4. המשיב 2 הינו האחראי על כוחות צה"ל באזור הגדה המערבית ובעל הסמכות החוקית העליונה באזור זה.

5. המשיב 3 הינו המשרד הממשלתי האחראי על פעילותם של המשיבים 1-2.

הפניות אל המשיבים

6. הבקשה הראשונה לקבלת המידע המפורט בפתח עתירה זו הוגשה לפני כשנה. בתגובה הודיעו המשיבים, כי העניין בטיפול וכי המידע המבוקש יימסר בהקדם. ואולם, חרף ההבטחות החוזרות ונשנות המידע עדיין לא הומצא, וזאת על אף שחלף זמן ניכר ביותר, החורג בהרבה מפרק הזמן הקבוע בחוק. להלן נסקור את הפניות ואת ההתכתבות שבין הצדדים.

7. בתאריך 24.3.2009 פנה מר שלו, חוקר העובד בעמותת במקום, לדובר המינהל האזרחי והממונה על חוק חופש המידע במשיב 1, בבקשה לקבל את המידע נשוא העתירה (להלן: "הבקשה"). הבקשה נשלחה למשרדי המינהל האזרחי בפקס, בצירוף קבלה המעידה על תשלום האגרה הקבועה בחוק. מר שלו וידא טלפונית כי הפקס על שלושת עמודיו, לרבות הקבלה, הגיע במלואו למינהל האזרחי.

העתק הבקשה מיום 24.3.2009 מצ"ב ומסומן 1/ע

8. בתאריך 5.4.2009 יצר מר שלו קשר בנושא אחר עם **סרן אריה שיעה** מהמשיב מס' 1, אשר היה אותה עת הממונה על יישום חוק חופש המידע במינהל האזרחי. להפתעתו של מר שלו, סרן שיעה טען כי הפקס לא הגיע לידיו, וזאת למרות שכאמור לעיל, מר שלו וידא טלפונית כי הבקשה, שנשלחה בפקס ב-24.3.2009, הגיעה למשרדי המינהל האזרחי. לאור זאת שלח מר שלו באותו יום (5.4.2009) את הבקשה בשנית, וגם הפעם דאג לוודא טלפונית כי הפקס התקבל במלואו.

9. בתאריך 4.5.2009 שלח סרן שיעה למר שלו הודעה בפקס, שלפיה פנייתו הועברה ל"טיפול הגורמים הנוגעים בדבר" במינהל האזרחי, וכי "בתום הטיפול, נשיבך בעניין".

עתק הודעתו של סרן שיעה מיום 4.5.2009 מצ"ב ומסומן 2/ע

10. בתאריך 4.6.2009 שוחח מר שלו טלפונית עם **סג"מ ענבל לידן** מהמשיב מס' 1 (להלן: "סג"מ לידן"), שהחליפה את סרן שיעה. סג"מ לידן הודיעה למר שלו כי בקשתו נמצאת "בטיפול" וכי היא תעדכן אותו בהתפתחויות בעניינה.

11. בתאריך 29.6.2009, שלח מר שלו אל המשיב מס' 1 תזכורת בפקס, וביקש לקבל בהקדם תשובה לבקשתו. מר שלו וידא טלפונית כי הפקס התקבל.

העתק מכתב התזכורת מיום 29.6.2009 מצ"ב ומסומן 3/ע

12. בתאריך 13.7.2009 שוחח מר שלו טלפונית פעם נוספת עם סג"מ לידן, שהבטיחה שתשובה על בקשת חופש המידע שהגיש תישלח אליו בכתב "עוד השבוע".

13. בתאריך 27.7.2009 התקבלה לראשונה תשובה חלקית ביותר לבקשה. התשובה התייחסה אך ורק לפריט אחד מתוך העשרה שנכללו בבקשה (הפריט שבסעיף 3 לבקשה, הנוגע להכרזות על "אדמות מדינה" שבוצעו בשבע השנים האחרונות). עוד נאמר כי "המידע הנוסף בבקשה יישלח בהמשך".

העתק ממכתבה של סג"מ לידן מיום 27.7.2009 מצ"ב ומסומן 4/ע

14. מר שלו המשיך לטלפן אל סג"מ לידן כדי לעקוב אחר מצב הטיפול בבקשתו. בנוסף למועדים שהוזכרו לעיל, הוא יזם עמה שיחות טלפוניות בניסיון להאיץ את הטיפול בבקשתו במועדים הנ"ל: 20.7.2009, 22.7.2009, 4.8.2009, 24.8.2009, 14.9.2009.

15. בתאריך 14.10.2009, לאחר חלוף כשלושה חודשים מהמועד שבו קיבל מר שלו את התשובה החלקית, ומאחר ששאר המידע לא נמסר כמתחייב על פי חוק וכפי שהמשיב מס' 1 התחייב, פנתה האגודה לזכויות האזרח לסג"מ לידן בדרישה להמציא את המידע שנתבקש לידי עמותת במקום תוך 10 ימים ממועד הפנייה.

העתק מכתב האגודה לזכויות האזרח מיום 14.10.2009 מצ"ב ומסומן 5/ע

16. בתאריך 19.10.2009 נתקבל אצל האגודה לזכויות האזרח מכתב מאת סג"מ לידן. במכתבה התנצלה סג"מ לידן על הזמן הארוך שחלף מאז הוגשה בקשתו של מר שלו ועל כך שטרם ניתנה לה תשובה. היא הודיעה כי הפנייה נמצאת בטיפול וכי החומרים "יימסרו בהקדם, כאשר יגובשו". סג"מ לידן הוסיפה כי ייתכן שהתשובה לבקשה של מר שלו תימסר בחלקים, ולא כמקשה אחת, וזאת, כך נטען, "בשל קשיים בהשגת החומר ומגבלות כוח אדם".

העתק ממכתבה של סג"מ לידן מיום 19.10.2009 מצ"ב ומסומן 6/ע

17. נוכח תשובה זו, ומתוך רצון לחסוך בהליכים משפטיים, ניאותר העותרים להמתין עוד זמן מה.

18. בתאריך 26.1.2010 – משחלפו שלושה חודשים נוספים ולא התקבל כל מענה נוסף – שבה האגודה לזכויות האזרח ופנתה למשיבה לסג"מ לידן. הפעם הודיעה האגודה כי לאור הזמן הרב שעבר מאז פנה מר שלו לראשונה, לא נותרה לעותרים ברירה אלא לפנות לבית המשפט הנכבד. עד למועד הגשת עתירה זו לא התקבל מענה כלשהו מהמשיבים.

העתק מכתב האגודה לזכויות האזרח מיום 26.1.2010 מצ"ב ומסומן 7/ע

הטיעון המשפטי

19. ממסכת ההתכתבויות בין הצדדים, ברור כי אין ביניהם מחלוקת לגבי זכותן של העותרות לקבל את המידע המבוקש: המשיבים החליטו להעביר את המידע, לא העלו ולו קצה טענה בדבר קיומו של חריג הפוטר אותם מהעברתו, ואפילו היה עולה בדעתם להעלות עתה טענה מעין זו הם היו מנועים מלעשות זאת.

20. שבעת החודשים שחלפו מאז שהמשיבים הודיעו על החלטתם למסור את המידע המבוקש, חורגים באופן קיצוני מתחום הסביר ולא כל שכן - מפרקי הזמן שקוצב החוק לשם כך. המשיבים לא העלו "טעם מיוחד" לעיכוב שחל בביצוע ההחלטה, והם מנועים להעלות כל טענה בעניין זה עתה.
21. מהשתלשלות האירועים המפורטת לעיל ניתן ללמוד, כי המשיבים מתייחסים להוראות החוק, ובפרט למועדים הנקובים בו, כאל המלצה בלבד. בניגוד לאמור **בסעיף 7(ב) ו-7(ג) לחוק** הודיעו המשיבים על החלטתם להיענות לבקשה רק מקץ 4 חודשים לאחר הגשתה.
22. המשיבים מתעלמים גם מהוראות החוק הנוגעות לביצוע ההחלטה: מאז הודיעו על החלטתם להיענות לבקשה (ביום 27.7.09 - נספח 4/עליל) חלפו שבעה חודשים וההחלטה טרם בוצעה. זאת, חרף הוראות סעיף 7(ד) לחוק, אשר לפיה, יש לבצע את ההחלטה "תוך זמן סביר בנסיבות הענין אך לא יאוחר מ-15 ימים, זולת אם קבע הממונה, מטעמים מיוחדים, כי ההחלטה תבוצע במועד מאוחר יותר."
23. הודעתם של המשיבים, שלפיה ביצוע ההחלטה מתעכב בשל "קשיים בהשגת החומר ומגבלות כוח אדם" אינה מהווה "טעם מיוחד" כלשון סעיף 7(ד) לחוק. בהנחה שהרשות המנהלית אינה מעכבת מסירת מידע בשל שיקולים זרים, אך ברור הוא שהעיכוב נובע מ"קשיים" ו"מגבלות כוח אדם", ואין באזכור הסתמי של אלה כדי להוות הנמקה, וודאי לא – "טעם מיוחד".
24. בחלוף שנה מאז הגשת הבקשה מנועים המשיבים להעלות "טעם מיוחד" עתה ועליהם להמציא את המידע המבוקש לאלתר.
25. כמפורט לעיל, בניסיון לחסוך פניה לערכאות פנו העותרות שוב ושוב למשיבים במטרה להזכיר ולזרז את מסירת המידע. נוכח ההודעה החוזרת מטעם המשיב 1 מיום 19.10.2009 כי בכוונתו למסור את המידע המבוקש החליטו העותרות לשוב ולהמתין. ואולם, אף המתנה זו התבררה כהמתנה לשווא.
26. מעבר לזאת, גם לו היו טעמים "מיוחדים", שבעטיים ניתן היה להצדיק את העיכוב שחל במסירת המידע, עדיין גם אז חייב העיכוב לעמוד בקנה מידה של סבירות. פרק הזמן שחלף מאז הוגשה הבקשה לראשונה חורג באופן קיצוני ממתחם הסבירות.
27. חמור מכך. כזכור הודיעו המשיבים, כי "לאור המגבלות... ייתכן והחומר יימסר בחלקים ולא כמקשה אחת". אלא שלמעט פריט מידע אחד מתוך העשרה שהתבקשו, לא העבירו המשיבים דבר – לא "במקשה אחת" ולא "בחלקים". עובדה זו כשלעצמה יש בה כדי לבסס את הרושם, שמחדלם של המשיבים אינו מתמצה בחוסר סבירות קיצוני, ושמקורו בהתעלמות מכוונת, ולמצער באדישות ביחס לחובותיהם.

28. התנהגותם זו של המשיבים, מפרה באופן בוטה את הוראות חוק חופש המידע ובנוסף מתעלמת מ"עקרון השירות" שבו הם חבים כרשויות ציבוריות:

"חובתו של בית המשפט היא לדאוג לעיגון עיקרון השירות, והכפפת רשויות המדינה אליו. עיקרון זה מחייב את בית המשפט למנוע התמשכות מיותרת של הליכים על חשבונם של מקבלי השירות. עיקרון זה מחייב גישה רצינית לפניית הפרט, מניעת התעמרות, הטמעת ערכי שוויון, ושירוש זכויות יתר של בעלי כוח שלטוני או כוח אחר. זכויות הפרט אינן מסתיימות במתן הצהרות חגיגיות. זכויות הפרט הן חומר של יום יום. אם הזכויות לא יעמדו במבחן המעשה, הן יהפכו עד מהרה למטבעות שחוקים המוטלים הלוך ושוב, תוך יצירת אשליה חולפת של כיבוד זכויות, המתפוגגות בשל מחסומים בירוקרטיים בלתי עבירים, המוצבים על כל צעד ושעל" (עת"מ (י-ס) 769/04 אבו-מיאלה נ' משרד הפנים (פסק דין מיום 14.10.2004)).

29. כאמור, על פי סעיף 7(א) לחוק, אין המבקש חייב לציין את הטעם לבקשתו, וממילא גם לדידם של המשיבים לא קיים כל שיקול או אינטרס ציבורי לגיטימי שלא למסור את המידע, ואשר שלמולו יש לשקול את האינטרס שבגילוי. לפיכך, ואך למעלה מהצורך נתייחס בקיצור נמרץ לחשיבותו של המידע המבוקש.

30. עניינה של הבקשה נשוא עתירה זו, הינה קבלת מידע באשר לאדמות המדינה בשטח הגדה המערבית המוחזקות ומנוהלות על-ידי המפקד הצבאי הישראלי. על פי ההלכה הפסוקה, מוחזקים אזורים אלה על ידי מדינת ישראל בדרך של "תפיסה לוחמתית" (Belligerent Occupation), שבראשו עומד המפקד הצבאי הישראלי (בג"צ 1661/05 המועצה האזורית חוף עזה נ' כנסת ישראל, פ"ד נט (2) 481 (2005) סעיף 3 לפסק הדין).

31. המפקד הצבאי הישראלי מחזיק באדמות המדינה בגדה המערבית בנאמנות. "אדמות המדינה" בשטחי הגדה המערבית כוללת היקף אדמות ניכר ביותר (המוערך בכ-60% משטח הגדה המערבית), והן מהוות את המשאב הציבורי הגדול והחשוב ביותר.

32. למרות היקפו וחשיבותו של משאב ציבורי זה, שאופן הטיפול בו הינו בעל השלכות מרחיקות לכת על זכויותיה ואורחות חייה של האוכלוסייה האזרחית בשטחים אלה, נותר עד היום אופן החזקתו והטיפול בו באפילה מוחלטת. הרשויות הישראליות האחראיות אינן מפרסמות מיוזמתן כל מידע רלבנטי, לא לגבי היקף האדמות המוחזקות ולא לגבי האופן בו הן עושות בו שימוש ומקצות אותו לשימושם של אחרים.

33. מחדלם של המשיבים פוגע אפוא לא רק בעקרון היסוד של חופש המידע אלא באחת התכליות המרכזיות שעומדות בבסיסו:

"זכותו של הציבור לחופש המידע המוחזק בידי רשויות הציבור, תפקיד ראשון במעלה נודע לה בתרבות השלטון. קבלת מידע על-אודות דרכיו

ואורחותיו של השלטון חיונית היא ליכולתו של הציבור לפקח על פעילותו של רשויות השלטון; וידעתן של רשויות השלטון כי חשופות הן לביקורת תביא מצידה ליתר סדר ומשטר, ותרתיע אותן מעשיית מעשים החורגים מן המותר והראוי. ולכך נקשרת אף הזכות לחופש הביטוי... יתר-על-כן: שקיפות פעילותו של השלטון – והיא מעיקרי היסוד של המשטר הדמוקרטי – נבנית, בין השאר, על עקרון חופש המידע, והשקיפות מצידה מעלה תרומה שיקשה להגזים בערכה לדמוקרטיזציה של השלטון ולשיתופו של היחיד בהתהוות השינויים סביבו" (עע"מ 8282/02 הוצאת עיתון "הארץ" בע"מ נ' מבקר המדינה, פ"ד נח(1) 465, 471-470 (2003)).

34. עוד נפסק, כי אחת מתכליותיו העיקריות של חוק חופש המידע הינה "חשיפת פעולות הרשות בפני הציבור על מנת לקיים דיון ציבורי מושכל ולאפשר ביקורת ציבורית על הרשות" (עע"מ 10845/06 שידורי קשת בע"מ נ' הרשות השנייה לטלוויזיה ולרדיו (2008)). וכי "האינטרס הציבורי בגילוי מידע הנוגע לשקיפותו של המינהל הציבורי ונגישותו של הציבור אל המידע שעמד בבסיס החלטת הרשות הם תנאי שאין בלתו לקיומה של ביקורת ציבורית מהותית על פעולותיהם של נבחר הציבור ועובדיו" (עע"מ 9341/05 התנועה לחופש המידע נ' רשות החברות הממשלית (2009)).
35. הנה כי כן, ההלכה הפסוקה רואה במידע המבוקש משום מידע בעל חשיבות ציבורית ראשונה במעלה, אשר חשוב כי יהיה גלוי ופתוח לציבור.
36. לאור כל האמור לעיל, מתבקש בית המשפט הנכבד להורות למשיבים להעביר לידי העותרים את המידע המבוקש כאמור בראש עתירה זו. כן מתבקש בית המשפט הנכבד להורות למשיבים לשלם לעותרים את הוצאותיהם בגין עתירה זאת, לרבות שכ"ט עו"ד.

2 במרץ 2010

נסראת דקואר, עו"ד

ב"כ העותרים